

mozgató okok érzékeltetése. Sajnos, ebből alig kapunk ízelítőt; az író figyelme főleg külsőségekre irányul, az apró, sokszor lényegtelen mozzanatok eltakarják előle az események kapcsolatát. Főhősének élete nem forrott össze az ellenforradalom sorsával; érezzük, hogy a forradalom vad orkánja tulajdonképpen csak a főhős halála után bontakozik ki a maga borzalmas nagyságában. *B. L.*

Klasszikus Orosz Elbeszélések. (V. M. Gársin : A piros virág ; N. Sz. Ljeszkov : A halhatatlan Golovan ; V. G. Koroljenko : A vak muzsikusz ; A. Sz. Puskin : A póstamester ; L. N. Tolsztój : Polikúska ; I. Turgényev : Mumu. Kner-kiadványok. Gyoma). A tizenkilencedik századi orosz novella-irodalom java termése eddig sem volt ismeretlen nálunk. A kilencvenes évek óta Csöpey László, Szabó Endre, Trócsányi Zoltán és mások buzgóságából számos fordítás készült, melyek az orosz népelet és társadalom művészi rajzának eléggé hű tolmácsai voltak. Az érdeklődés e művek iránt máig sem csappant, sőt egyes jelek szerint, még növekedőben van. Nyilván ez a körülmény bátorította fel Haiman Hugót, hogy egyszerre hat kisebb kötetnyi elbeszélést ültessen át nyelvünkre. Választása ízlésre és hozzáértésre vall, mert mint a címbeli felsorolásból látható, fordító-készségét csupa olyan szerző munkáján próbálta ki, akiknek neve igazi értéket jelent. Puskin, Tolsztój, Turgényev, Koroljenko elbeszélései valóban olyanok, hogy elolvasásuk nemcsak az orosz lelkiség ismerete szempontjából, hanem irodalmiságuk egyetemes jellegét tekintve is élvezettel s okulással jár. A kötetek egyik-másik darabja (mint pl. Puskintól A hóvihar, Pík-dáma, vagy Koroljenkotól A vak muzsikusz), nem először jelenik ugyan meg magyarul, de a fordító becsvágya azért nem veszett kárba, mert a most közzétett sorozat nyelvi sajátágai — főleg a stílhangulat megéreztetésében — céltudatos készségre mutatnak. Gársin és Ljeszkov művei magyarul eddig önálló kiadványokban kevésbé voltak hozzáférhetők, pedig e két író már sajátágos tárgykörénél fogva is figyelemre tarthat számot. A csinosan kiállított kötetek végén rövidre fogott „jegyzetek” segítik elő a magyarázatra szoruló orosz vonatkozások megértését. *B. Gy.*

Dr. Boros György: Dr. Brassai Sámuel élete. (Kolozsvár, Minerva, 1927.) Brassai Sámuel halálának 30 éves fordulójára készült el ez a könyv, melyhez az első tollvonások már halála évében megtörténtek. Maga ez a hosszú idő, bár nagyrészt a kiadási nehézségek nyújtották meg ennyire a kéziratnak a nyomdához vezető útját, magával hozta, hogy megírója folyton gyarapíthatta anyagkészletét, melyből az életírást felépítette. Valóban a szorgalmas és lelkiismeretes anyaggyűjtésnek minden nyomát magán viseli, sőt nem egy helyütt túlerősen is. Boros György ennek a szinte szállóigészerűen sokoldalú életnek minden legkisebb mozzanatát meg akarta örökíteni s e tekintetben teljességre való törekvése odáig megy, hogy még e könyvben nem foglalt adatait egy későbbi kiadás számára tartogatta. Pedig már az itt összeállított adatok is eléggé megvilágítják Brassai Sámuel életének változásait és teljesítményeit s a jól megírt fejezetek tiszta képet adnak arról, hogy Brassai a magyar szellemi élet egyes területein mit végzett, vagy mit tervezett. Sajnáljuk azonban, hogy Brassai élete az életrajzi anyag elrendezése folytán erősen darabokra tördelődött, mozaikszerűvé lett. Boros György ugyanis anyagát úgy csoportosította, hogy azoknak az érdeklődési területeknek, melyek Brassait foglalkoztatták, egy-egy önálló fejezet szentelt. Így vonul el előttünk Brassai mint tanár, nevelő, író és szerkesztő, zenekritikus, botanikus, mint múzeumi igazgató, egyetemi tanár, akadémikus, mint magyar nyelvész stb. és így az olvasó némi optikai csalódásnak esik áldozatul, mert könnyen azt hiheti, hogy Brassai élete is ilyen beosztott, ilyen eihatarolt volt s munkájának ezek a körei is ily szép rendben váltogatták egymást. Ez a szokványos életrajz-technika, mely így az anyag kereteibe szorítja bele az embert, sokat levon az életrajz dokumentáló erejéből, mert általában csak részleteket állít a szemünk elé. Pedig Brassai Sámuelre nézve épen az a jellemző, hogy élete minden korszakában a szellemi élet totalitása felé törekszik. Van ebben az életben valami romantikus lendület, melyet még a XVIII. század enciklopedizmusa tesz észszerűvé s hiteti el, hogy mindez a nagy egész emberileg elérhető és hasznosítható. Élete és munkássága szinte szimbólikus megtestesítője a XIX. század magyarságának, mely előtt egyszerre felfakadnak az is-

meret, a kultúra forrásai és szomjas szájjal veti rá magát minderre, mert a haladás, a végtelenbe magasulás csábító italát kínálja feléje. Széchenyi «kímvelt emberfő»-je senkiben sem próbált olyan abszolút értelmű valósággá lenni, mint Brassaiiban. Hosszú és egészséges étellel áldotta meg a sors, optimizmusa megővta minden megtorpanástól, megővta mindattól, ami «századvégi», ami analízis. Életének eredményeit talán már elfelejtettük, specializálódásra hajlamos korunk talán a jóakarató dilettantizmust látja bennük, részletnézésünk csak a polihisztor szinte vígjátéki alakját vetíti e sokféle munka mögé, de bámulattal állunk meg ez előtt a maga egészében csodálatos élet előtt, melynek hajtőereje végtelen hit volt, hit önmagában, az emberben s az ember mindent magába ölelni tudó képességében.

Köszönet jár Boros Györgynek, hogy Brassai Sámuel alakját szorgalmas és megbízható munkájával a magyar közönség lelkébe visszaidézte.

Kerecsényi Dezső.

Andai Ernő : Soha ilyen tavaszt. Ez a regény, mely megnyerte a Pantheon regény pályázatát, egyszerű, de rendkívül harmónikus és megható történet a fiatal szerelemről, a szerelem elmúlásáról és a rezignációról — szintere az, aminek talán még a legtöbb romantikája van az itteni életben : az egyetem, a tabáni utcák és a budai hegyek. Ez a térbeli elhelyezés valahogy az egész regény hangulatát determinálja ; hiszen benne semmi, ami a mai életünkben csunya, rossz értelemben harcos, tülekedő és mélységesen problematikus. A regényíró, mint valami jóságos tündér, felmenti alakjait minden gondtól, ami nem a szív gondja, öröme és keserve. Szívével és csak a szívével éli meg a hős a budai tavaszt és szerelmének lassú összeomlását, az egész könyv a lírai, teljes, belső kétségektől meg nem gyötört szerelem könyve. Talán szűkös egy kicsit ez a világ egy regénynek és épen ezért kissé irreális, de mindenesetre jóleső.

Az író remek naivitásában, mely talán legszebb vonása könyvének, maga felemlíti könyvében azokat a műveket, melyek inspirálták : Kellermann fiatalbkkori regényei, az Ingeborg, a Yester und Li és főképp ezeknek az őse, az egész iskola azóta is utólréhetetlen megalapítója, Knut Hamsun Pánja. A Messtert Andainak sem sikerül utólrénie ;

annál kevésbé, mert ami Hamsunnál véres és megdöbbentő valóság, követőinél sokszor megokolatlan modorosság. De az eredetiséget azért megadja Andai könyvének az az édes budai kolorit, színek és hangok a mi világunkból, melyet Hamsunnál hiába keresnénk és amelyek Andai könyvét nagyon kedvessé teszik.

Szerb Antal.

Bártfay Szabó László : A sárvár-felsővidéki gr. Széchenyi-család története. III. kötet. Ebből a díszes kiállítású könyvből megtudjuk, hogy a Széchenyi nemzetség nevének írására családi gyűlésen a «Széchenyi» alakot fogadta el, a leszármazási tábla láttára pedig eltűnődhetünk a családok sorának forgandóságán : 1780 táján kihaltfélében voltak a Széchenyiek, ma pedig családjuk legvirágzóbb nemzetségeink közé tartozik. A nemzedékrend tanúsága szerint szoros rokoni kötelékek fűzik a családot az Esterházy, Zichy, Erdődy, Wenckheim, Andrássy, Somssich, Hoyos, Lipthay és Almásy grófi és bárói családokhoz, a közvetlen rokonok közt megtaláljuk az Apponyi, Pallavicini, Teleki, Vánderbilt, Hunyadi családokat és még számos külföldi és hazai családot. Ez a nagyszámú rokonság, melyet természetesen nem soroltunk föl teljesen, mutatja, hogy Széchenyi Ferenc utódai milyen szép számra gyarapodtak. Az előttünk fekvő kötetben öt Széchenyi életéről van szó, ezek : Lajos (1781—1855), Franciska, Baththyány Miklósné (1783—1861), Sz. Zsófia, Zichy Nándorné (1788—1865), Sz. Pál (1789—1871), István (1791—1860).

Már Lajos gr. életében fölvonulnak előttünk a napoleoni háborúk emlékei, fölújulnak a magyar reformkor eseményei. Megismerjük a család vagyoni viszonyait, megismerkedünk magánéletükkel. Lajos gr. második házassága révén közeli összeköttetésbe jut az udvari körökkel, Zsófia főhercegnő főudvarmestere lesz, emiatt sokat tartózkodik Bécsben. Előkelő ismerőseinek és családjának mulattatására színpadot rendeztet be Horpácson és Bécsben, műkedvelő előadásokat rendeznek jeles művészek bevonásával. 1838-ban Liszt Ferenc játszik bécsi szalónjában, 1848-ban január 21-én pedig műkedvelői előadás keretében burgszínházbeli művészekkel és Dénes gróffal együtt megjelenik a grófi család bécsi palotájának színpadán *Ferenc József főherceg mint Fritz Hurlbusch*, Kotze-